

Een vliegende start voor de LiveAtlas

Het nieuwste telproject van Sovon, LiveAtlas (liveatlas.sovon.nl), is recent van start gegaan. LiveAtlas is de gedigitaliseerde voortzetting van de *Vogelatlas van Nederland*. Doe mee en geef wetenschappelijke betekenis aan je rondje vogels kijken!

Lijstjes maken

LiveAtlas is aantrekkelijk door zijn eenvoud: noteer alle vogelsoorten die je ziet tijdens een wandeling van minstens een kwartier en maximaal anderhalf uur. Je kunt bij alle soorten de aantallen turven (of schatten bij talrijke soorten) – graag zelfs! – maar dat hoeft niet. Je kunt je ook beperken tot het aankruisen van de aanwezigheid, of alleen de meer bijzondere soorten turven. De wandeling kan gekoppeld zijn aan een kilometerhok (en dan net als bij de Vogelatlas een uur lang alle soorten noteren), maar ook dat is niet verplicht. Iedere wandeling waarbij je alle soorten bijhoudt is een bijdrage om verspreidingsbeelden actueel te houden en seizoenspatronen en fenologie vast te leggen. De koppeling aan een vastgelegde teltijd en –route maakt elke complete lijst waardevol. ‘Verloren uurtjes’ bestaan niet meer!

Mobiele invoer

Het makkelijkst is het om met je mobiel te werken onder de Avimap applicatie. In het veld je waarnemingen noteren, na afloop uploaden et voilà: de gegevens staan op de site en zijn meteen te bekijken en te vergelijken met die van anderen. LiveAtlas wordt ook ‘live’ verbeterd, zo hebben we onlangs de invoer voorzien van een validatiefunctie. Bij elke waarneming die bijzonder is vanwege hoge aantallen of qua soort wordt de gebruiker nu even gevraagd om te checken alvorens hem door te sturen naar Sovon. Dit voorkomt dat per ongeluk verkeerde soorten of foutieve aantallen worden opgenomen, of attendeert de gebruiker op het feit dat deze iets leuk heeft waargenomen!

Route en tijd bijhouden

De gebruiker kan precies zien welke afstand is afgelegd en hoeveel tijd er is verstreken

tijdens de telling; wel zo handig als je een uurtelling van een kilometerhok doet en je wilt weten hoeveel tijd er nog over is om bijvoorbeeld alle habitats goed te doorzoeken.

Om bij te houden waar je telt, legt Avimap je LiveAtlas-route (track) vast; je kunt de track bekijken door de details bij een waarneming in te zien (figuur 1). Bij een uurtelling van een kilometerhok is het de bedoeling dat je waarnemingen binnen het kilometerhok vallen, inclusief vogels die direct over het hok vliegen. Mocht je even het hok verlaten om het wat verder weer binnen te gaan (niet overal liggen paden en

De essentie:

- Alle waargenomen soorten noteren
- Minstens één kwartier, niet langer dan anderhalf uur
- Hoog overvliegende vogels als ‘overvliegend’ noteren
- Laag rond/overvliegende vogels als ter plaatse
- Aantallen noteren (of schatten): heel zinvol, maar niet verplicht
- Tel in een kilometerhok (gedurende één uur), of
- Tel waar je maar wilt (variabele tijd en dekking)

Figuur 1. LiveAtlas track (geel) binnen een kilometerhok (rood). De gelopen route dekt heel het kilometerhok goed, omdat alle habitats worden bezocht en ook nog eens speciale aandacht uitgaat naar geconcentreerd voorkomende soorten, zoals de Huiszwaluw. In het agrarisch gebied aan de linkerkant van het hok liggen geen paden of wegen, en om de zuidwesthoek te bezoeken is het noodzakelijk om even het hok te verlaten.

Figuur 2. Het Rijk van Nijmegen (en omgeving) is al behoorlijk gedekt door LiveAtlasers. Bedenk wel dat de meeste hokken maar een enkele keer zijn bezocht. Om bijvoorbeeld iets te zeggen over winter- én zomerverspreiding van soorten of seizoenspatronen is het nodig om (een deel van de) hokken vaker te bezoeken, op verschillende momenten in het jaar. LiveAtlas is dan ook een project van lange adem!

Recent geschreven

*Appelvink man,
Vledder Dr, 8 april 2016.
Foto: Theo Verstrael*

wegen), dan is dat geen probleem. Bij een telling met variabele dekking hoeft je geen rekening te houden met de kilometerhokbegrenzing.

Vliegende start

LiveAtlas gaat lekker, na de lancering eind november meldden zich 111 tellers aan uit heel Nederland, vanaf het nieuwe jaar kwamen daar nog eens 52 bij. Gemiddeld hebben ze 15 uur geteld, verdeeld over evenzovele tellingen. Elke telling bestaat uit gemiddeld 59 waarnemingen. Ben jij gek op dit soort statistieken? Kijk dan eens op de website (liveatlas.sovon.nl), waar ingelogde tellers de eigen score ook kunnen vergelijken met die van anderen.

We zien rond de woonplaatsen van enkele fervente LiveAtlassers al fraaie clusters van getelde kilometerhokken ontstaan. Dat het grootste cluster dichtbij het Sovon-kantoor in het Rijk van Nijmegen ligt (figuur 2), is misschien niet helemaal een verrassing. Er zijn overal nog ongetelde kilometerhokken en bovendien zijn extra tellingen voor een kilometerhok natuurlijk meer dan welkom. Want een eenmalige telling is maar een momentopname en pas met herhaalde tellingen leg je seizoensgebonden veranderingen vast. Binnenkort zal LiveAtlas je in het veld laten weten als je een nieuwe soort voor een kilometerhok hebt waargenomen! Zo wordt het tellen in allerlei landschappen interessant, bijvoorbeeld om die verdwaalde Groene Specht te vinden in een grootschalig landbouwgebied of een overvliegende Appelvink midden in de stad.

● **Paul van Els**
> sovon.nl/liveatlas

van den Bremer L., van der Wal J., de Jong W., van Berkel W., Vreugdenhil S., Louwe Kooijmans J., van Turnhout C., Nienhuis J. & Foppen R. 2019. Wat bepaalt het succes van huiszwaluwtilen? *De Levende Natuur* 120(1): 5-10.

Om Huiszwaluwen aan extra nestgelegenheid te helpen in Nederland worden er al zo'n tien jaar huiszwaluwtilen geplaatst. Een huiszwaluwtil bestaat uit een soort dakoverstek waaraan kunstnesten bevestigd zijn, gemonteerd op een paal. Van de 141 tillen die in 2015 aanwezig waren, was 15% bezet.

Uit een analyse van de bezettingsgraad in de periode 2009-15 komen verschillende verklarende factoren naar voren. Wanneer de oorspronkelijke nestlocatie is verdwenen of onbereikbaar gemaakt, neemt de kans op bezetting van een geplaatste til toe. Dat heeft vermoedelijk te maken met de plaatstrouw van Huiszwaluwen. Tillen op zandronden hebben een betere bezettingsgraad dan die op klei, waarschijnlijk omdat nestmateriaal op zandgrond schaarser is. Verder blijkt een grote oppervlakte grasland in de nabijheid van de til een positieve invloed op de bezetting te hebben.

Met 188 broedparen in 2015 is de effectieve bijdrage van huiszwaluwtilen aan het creëren van nestgelegenheid verwaarloosbaar. De aantallen vallen in het niet bij de naar schatting 70.000-100.000 huiszwaluwparen in Nederland in de periode 2013-15.

Het plaatsen van tillen brengt positieve aandacht voor Huiszwaluwen met zich mee, maar is ook kostbaar en levert lang niet altijd het gewenste resultaat op. Alvorens wordt ingezet op een huiszwaluwtil is het daarom aan te bevelen na te gaan of op de betreffende locatie geen alternatieven voorhanden zijn om Huiszwaluwen te helpen. Denk hierbij aan voorlichting om de acceptatie van bestaande zwaluwnesten te bevorderen, het nemen van maatregelen ter bevordering van 'natuurlijk' nestmateriaal- en gelegenheid en het bijplaatsen van kunstnesten.

Vogelbescherming zet zich in om met vrijwilligers door te gaan met het verzamelen van gegevens over de bezettingsgraad van tillen. Informatie hierover kan worden gericht aan huiszwaluwtilen@gmail.com.

Onder de aandacht

Teixeira R. & Surminski P. 2018. Roepactiviteit van Bosuilen geeft inzicht in hun inventarisatiecriteria. *Limosa* 91: 123-127.

Een paartje Bosuilen in de tuin van de auteurs te Hoogerheide kon jaarrond worden gevolgd. Volwassen vogels riepen het meest in herfst en winter, juvenielen van maart t/m mei (een jarenlang gevolgd paar in Drenthe vertoonde deels hetzelfde patroon; Rob Bijlsma in *Drentse Vogels* 7: 26-30, 1994). Dat registraties in de omgeving door andere vogelaars (waarneming.nl) in april-juli piekten, zal vooral de activiteit van deze vogelaars weerspiegelen, niet zozeer die van de uilen. Het BMP gaat bij Bosuilen uit van tellingen in de periode januari-juli. Dat betekent dat je vooral stille paren zult missen: vogels die niet tot broeden overgaan of zonder succes nestelen. De auteurs concluderen dat de BMP-methode tot onderschatting van de populatie leidt en adviseren de onderzoeksperiode uit te breiden tot het hele jaar.

In dit verband is het (wederom) nuttig erop te wijzen dat de BMP-methode in eerste instantie bedoeld is voor jaarlijkse monitoring. Dat daarbij onder- of overschatting optreedt is op zich geen ramp, als maar jaarlijks ongeveer dezelfde fout gemaakt wordt. De methode is minder geschikt om werkelijke populatiegetallen te verkrijgen, daarvoor is soortspecifiek onderzoek nodig (en dat geldt voor vrijwel alle soorten). Artikelen zoals hierboven leveren daartoe een waardevolle bijdrage.